

Speelse taferelen in Basisschool De Tweesprong in Leek.

Leerlingen van Christelijke Daltonschool voor Basisonderwijs De Tweesprong in Leek kunnen vriendjes en vriendinnetjes van andere scholen sinds kort flink de loef afsteken. In hun onlangs nieuw opgeleverde gemeenschapsruimte kan naar hartelust gespeeld en dus ook gewed, gegokt en gestreden worden. Jaloersmakend! Zo'n grote speelhal.

De gemeenschappelijke ruimte, frisse nieuwbouw, oogt door haar vele ramen, een lichtkoepel, een niet te hoog plafond en rood linoleum op de vloer open en vrolijk. Een gemeenschapsruimte op een Daltonschool heeft een scharnierfunctie. Het Daltononderwijs is een vorm van leren die in de loop van de 20^e eeuw uit de Verenigde Staten is komen overwaaien. De vrijheid en eigen verantwoordelijkheid van de leerling staan er centraal. Kernbegrippen van Daltononderwijs zijn: vrijheid in gebondenheid; verantwoordelijkheid; zelfstandigheid, maar ook intensieve samenwerking.

Dynamiek in de school en in het lesprogramma (het spiegelen van het leven in de school aan het leven buiten de school) en veel ruimte voor de leerling vormen kernbegrippen binnen het programma van De Tweesprong. Bij leiding en medewerkers van de school ontstond het lumineuze idee om in verband met de bouw van de nieuwe ruimte een kunstenaar te vragen deze belangrijke plek betekenis te geven.

In samenwerking met de SKOR werd beeldend kunstenaar Hester Oerlemans (1961), thans in Berlijn en tot enkele jaren geleden in Arnhem wonend, uitgenodigd een plan te ontwikkelen. Oerlemans vond meteen dat in dit plan het Dalton-gedachtegoed een leidende rol moest spelen.

In de gemeenschappelijke ruimte van De Tweesprong ontmoet men elkaar, wordt er gepraat, gelezen, gepauzeerd, en ook gegeten en gedronken en gekeken. Bij al deze handelingen is er een bepaald voorwerp dat hiervoor de basis vormt: de tafel. Oerlemans heeft dit vertrouwde object als vertrekpunt voor haar kunstwerk genomen. Gezien de kernbegrippen van het Daltononderwijs moet de functie van de ruimte bijzonder op het samenwerken tussen de leerlingen, maar ook op hun ontwikkeling binnen een relatieve vrijheid toegespitst zijn. Hester Oerlemans komt al snel in haar denken tot een aantal heldere uitgangspunten: de ruimte moet multifunctioneel worden, ze moet een flexibele indeling kennen, een dynamische uitstraling hebben, maar het ruimte geven aan gezamenlijke ondernemingen binnen een speelse setting moet het allerbelangrijkste uitgangspunt zijn.

Oerlemans stelt vervolgens voor om in de ruimte vier grote speeltafels te plaatsen. De airhockey-tafel, het tafelfootbal, een poolbiljart en een carambole kunnen allemaal afgedekt worden met een transparant blad. Op deze bladen uit krasvast perspex kan dan, wanneer er niet gespeeld wordt, gegeten, geschreven, gelezen, geknutseld en mateloos geknoeid worden. De vier grote spelen worden omringd door acht tafels voor vier tot zes leerlingen en acht tafels voor twee tot vier leerlingen. Op de eerste set kleinere, in hun verschijning uiterst normale, tafels (vier tot zes personen) zijn op het blad steeds twee gezelschapsspelen gezeefdrukt, op de acht andere is er steeds een enkel spel te vinden. De spelattributen zijn in transparante plastic dozen te vinden die in verrijdbare kasten liggen opgeslagen (van elk spel zijn er steeds twee pakketten attributen aanwezig). Er kan, om maar eens een greep te doen, backgammon, het ladderspel, mens erger je niet, barricade, cluedo, sudoku, scrabble, scotland yard, spokentrap, stratego en piratenspel gespeeld worden. Ook zijn er bijvoorbeeld mogelijkheden tot het spelen van schaak en monopoly.

In totaal bestaan er dertig verschillende speelmogelijkheden en elk wordt begeleid door een heldere handleiding. Leerlingen konden trouwens zelf ook ideeën voor spelletjes aandragen.

Tussen de diverse speelvelden staat nog een grote perspex vitrinetafel waarmee Oerlemans ruimte geeft aan het tonen van allerlei zelfgemaakte producten en creatieve uitingen van leerlingen.

Aan alle eenentwintig tafels kan gezeten worden op eenentwintig plastic kuipstoelen in negen verschillende kleuren (rood, groen, grijs, twee tinten geel, zacht-oranje en donker- en licht blauw). Boven de grote speeltafels hangen groene, rode en blauwe lampen die in hun verschijning sterk aan van die typische biljarttafellampen doen denken. Ook maken vier verrijdbare open boekenkasten(rekken) en een, gesloten, spelletjeskast deel uit van dit werk van Oerlemans. De kasten kunnen in de ruimte ook als scheidingswanden dienen zodat deze dynamisch en flexibel in te delen is. Leerlingen kunnen zodoende ook los van elkaar en in alle rust hun activiteiten uitvoeren. Ook zijn er nog twee steekkarren waarop de afsluitende plastic bladen geplaatst kunnen worden.

Het kunstwerk in De Tweesprong is zo op het eerste gezicht waarschijnlijk niet als zodanig te herkennen. Werk van Hester Oerlemans kent een uitgewogen evenwicht tussen deel uitmaken van de normale realiteit en toch net even op een inventief speelse en vaak ook wat absurde wijze infiltreren in die werkelijkheid. Vanaf halverwege jaren 90 heeft ze veel werken gemaakt die de openbare ruimte net even, op lichtvoetige, maar ook dynamische wijze, op de kop en daarmee op scherp zetten. Jarenlang heeft ze, samen met kunstenaar Wilma Sommers, BAR SLECHT gerund. Deze mobiele bar (in de achterklep van een oude mercedes en uitvouw- en uitneembaar) was overal te bestellen en zette menige ziellose locatie met behulp van harde muziek, drank en veel feestgedruis in vuur en vlam. Het werk 'Spooky Zoo' was een reizende kinderboerderij die bijvoorbeeld op een eenzame plek in het havengebied van Hamburg werd opgebouwd. Er waren bij deze kinderboerderij vertrouwde beesten als geiten, kippen, ganzen en schapen te vinden. Ze waren echter wel allemaal wit. Omwonenden raakten zo aan de witte dieren verknocht dat ze niet wilden dat het geheel weer zou afreizen. Voor het binnenplein van een middelbare school (Calscollege) in IJsselstein heeft ze in 1999 het werk 'Jukebox' gemaakt. Het was een polyester gebouwtje met ingebouwde jukebox met 60 cd's. Met het geld dat leerlingen betalen om hun favoriete liedjes af te spelen worden weer nieuwe gemeenschappelijke cd's gekocht. Het werk blijft dus in beheer van de leerlingen die de muziekprogrammering steeds actueel kunnen houden.

Oerlemans heeft in De Tweesprong een werk gerealiseerd dat naast een optimale functionaliteit zeer specifiek appelleert aan de uitgangspunten van het Daltononderwijs en daarnaast ook een vrolijke, kleurige en, hoe kan het ook anders, speelse uitstraling heeft. Het samen spelen en op die manier de wereld en elkaar leren kennen, het nemen en geven van verantwoordelijkheid en het aan elkaar binden: het zijn deze aspecten die hier, als in een laboratorium, door de leerlingen onderzocht en uitgevonden kunnen worden.

De school betreft het werk actief in haar lesprogramma. Behalve voor recreatieve doeleinden wordt het werk ook groepsgericht educatief ingezet. Binnen het Dalton-onderwijs hebben leerlingen binnen het gebouw veel vrijheid te gaan en staan waar ze willen. Ze kunnen zo tussendoor even een spelletje biljart of airhockey spelen. Ideaal!

Tijdens de opening van het kunstwerk bleek wel dat de vele officieel genodigden met scheve ogen naar deze wereld aan spelen stonden te kijken. Toen ze zelf even mochten spelen stortten ze zich dan ook massaal op het Carambole en het Airhockey. Om over het tafelfootbal maar te zwijgen! Ik ben benieuwd hoe het de leerkrachten zal vergaan. Zullen ze netjes met de leerlingen in het strijdperk treden of zullen ze toch met z'n allen het tafelfootbal annexeren!

Hester Oerlemans heeft in ieder geval in Leek in al zijn eenvoud een complexe, uitdagende en speelse werkelijkheid gecreëerd.

David Stroband.